

HANDLÄGGARE/ENHET
Ekonomisk politik och
arbetsmarknad
Ulrika Vedin

DATUM
2014-03-31

DIARIENUMMER
20130514

ERT DATUM
2013-12-18

ER REFERENS
A2013/3986A

Arbetsmarknadsdepartementet
Arbetsmarknadsenheten
103 33 STOCKHOLM

LOs yttrande över Pensionärers och förtroendevaldas ersättningsrätt i arbetslöshetsförsäkringen (SOU 2013:64)

LO tar i detta yttrande ställning till de förslag som läggs fram i delbetänkandet *Pensionärers och förtroendevaldas ersättningsrätt i arbetslöshetsförsäkringen* (SOU 2013:64). LOs ställningstaganden sammanfattas i yttrandets inledande del för att därefter utvecklas i relation till delbetänkandets förslag.

En helt central utgångspunkt för LOs ställningstaganden i den del som rör förtroendevaldas ersättningsrätt är att de särskilda reglerna i arbetslöshetsförsäkringen inte ska förstärka de orättvisor som finns på arbetsmarknaden ifråga om trygga och otrygga anställningsvillkor. Utgångspunkten är att arbetstagare med osäkra och säkra anställningsförhållanden ska behandlas på ett likvärdigt sätt så att de som redan har de sämsta anställningsvillkoren inte också drabbas av sämre förutsättningar än andra att delta i demokratin.

Sammanfattning av LOs ställningstaganden:

- LO *avstyrker* förslaget om att till en sökande som får pension, ska a-kasseersättningen få lämnas högst med skillnaden mellan pensionen och den sökandes dagpenning enligt grund- eller inkomstbortfallsförsäkringen.
- LO *föreslår* istället att pension och a-kasseersättning ska samordnas så att pensionen inte minskar a-kasseersättningen på ett sätt som gör att den sökande inte sammanlagt får 80 procent av sin tidigare lön de första 200 dagarna i en ersättningsperiod (därefter 70 procent) samt att en motsvarande princip tillämpas i grundförsäkringen.

POSTADRESS 105 53 Stockholm
BESÖKSADRESS Barnhusgatan 18
TELEFON 08-796 25 00 TELEFAX 08-24 52 28
E-POST mailbox@lo.se HEMSIDA www.lo.se
ORGANISATIONSNUMMER 802001-9769
BANKGIRO 368-4834 PLUSGIRO 8 50-8

Landsorganisationen i Sverige

- LO *avstyrker* förslaget om att införa en skyldighet för Skatteverket att till a-kassa lämna uppgifter om uttag av tjänstepension.
- LO *avstyrker* förslaget om att tid då sökande har utfört uppdrag som förtroendevald inte ska anses som tid med förvärvsarbete.
- LO *tillstyrker* förslaget om att reglerna om förtroendevalda i arbetslöshetsförsäkringen endast avser förtroendeuppdrag som berättigar till ledighet från anställning.
- LO *avstyrker* förslaget om att det vid prövning av om ett arbetsvillkor är uppfyllt endast är tid i förvärvsarbete, och tid i förtroendeuppdrag som den sökande varit ledig från anställning eller näringsverksamhet för att utföra, som ska räknas.
- LO *föreslår* istället att den tid som fastställts för att utföra förtroendeuppdrag, tillsammans med tid i förvärvsarbete eller näringsverksamhet, ska ligga till grund för arbetsvillkoret.
- LO *avstyrker* därmed också förslaget om att det vid bestämmande av normalarbetstid endast är tid i förvärvsarbete och tid i förtroendeuppdrag som den sökande varit ledig från anställning eller näringsverksamhet för att utföra som ska räknas.
- LO *föreslår* istället att den tid som fastställts för att utföra förtroendeuppdrag, tillsammans med tid i förvärvsarbete eller näringsverksamhet, ska ligga till grund för normalarbetstiden.
- LO *avstyrker* förslaget om att det vid bestämmande av dagsförtjänst är förvärvsinkomst och utebliven förvärvsinkomst för den tid som sökande varit ledig från anställning/näringsverksamhet för att utföra förtroendeuppdrag som ska räknas.
- LO *föreslår* istället att de sammanlagda förvärvsinkomsterna och inkomsterna från uppdrag ska ligga till grund för dagsförtjänsten.
- LO *tillstyrker* förslaget om att den som avstår från förvärvsarbete för att utföra förtroendeuppdrag, och som under uppdragstiden blir arbetslös, ska ges möjlighet att vänta med att ansöka om a-kasseersättning tills uppdraget upphört utan att rätten till ersättning går förlorad eller ersättningsnivån sänks.

Pensionärs ersättningsrätt i arbetslöshetsförsäkringen

LO delar kommitténs uppfattning att a-kasseersättning och pension ska samordnas och att samordningen endast ska göras när pensionen faktiskt betalas ut.

Samordning av arbetslöshetsersättning med pension

Kommitténs förslag innebär att den så kallade allmänna samordningsregel som redan finns i arbetslöshetsförsäkringen ska omfatta dem som under arbetslöshet också har ålders- och/eller tjänstepension (se vidare nedan).

Rätten till a-kasseersättning upphör i nuläget vid 65 års ålder och det är därmed åldersgruppen 61 till 64 år som kommitténs förslag tar fasta på i den del som gäller ålderspension. Tjänstepension kan i vissa fall tas ut från 55 års ålder.

Den som förvärvsarbetar, oavsett om det är på heltid eller deltid, har idag möjlighet att ta ut såväl allmän pension (ålderspension) som tjänstepension parallellt med arbetet. Den som både arbetar och tar ut pension, men drabbas av arbetslöshet, får väsentligt annorlunda ekonomiska förutsättningar eftersom a-kasseersättningen samordnas med ålderspensionen. LOs uppfattning är dock att det är rimligt att pension samordnas med a-kasseersättning under tid som pension faktiskt tas ut.

Dock är förslaget otydligt. Å ena sidan sägs att samordningsregeln innebär att a-kasseersättning och andra ersättningar som lämnas löpande under arbetslöshet sammantaget inte får överstiga 80 procent av tidigare lön under de första 200 dagarna i en ersättningsperiod, och därefter 70 procent. Å andra sidan går det att läsa följande: ”Den föreslagna lösningen innebär att arbetslöshetsersättningen minskas med det belopp den sökande får i pension. Den sökande får därmed totalt samma ersättning från båda systemen som den sökande skulle ha fått från enbart arbetslöshetsförsäkringen” (SOU 2013:64, s 41).

LO tolkar detta som att dagpenningen, även om den inte motsvarar 80 procent av tidigare lön, ska minskas med hela pensionsbeloppet. I ett fall där en arbetstagare har arbetat halvtid och tagit ut ålderspension på halvtid, skulle då konsekvensen kunna bli att dagpenningen minskas med hela pensionsbeloppet och att hon (eller han) endast får ersättning motsvarande halvtid.

Om sökande tar ut ålders- eller tjänstepension ska inte hela pensionsbeloppet kunna dras från dagpenningen om den är lägre än 80 procent av den tidigare genomsnittliga inkomsten (de första 200 dagarna i ersättningsperioden, därefter 70 procent). Den allmänna samordningsregeln får inte sättas ur spel vid pensionsuttag utan måste tillämpas på ett likvärdigt sätt i förhållande till arbetssökande som har andra typer av löpande ersättningar, exempelvis inkomstutfillnad från ett kollektivavtalat omställningsstöd eller en facklig inkomstförsäkring. Det är oklart om det är det förslaget tar fasta på.

Alla som ansöker om och är berättigade till a-kasseersättning omfattas av strikta regler om krav, kontroll och sanktioner. Dessa regler, som skärpts något i och med införandet av aktivitetsrapportering med mera från och med den 1 september 2013, gäller även arbetssökande som tar ut pension. Risken för eventuellt ”överutnyttjande”, det vill säga att den som tar ut pension

också ansöker om a-kasseersättning utan att verkligen stå till arbetsmarknadens förfogande, kan hanteras inom arbetslöshetsförsäkringens krav- och kontrollsystem.

LO *avstyrker* förslaget om att till en sökande som får pension, ska a-kasseersättningen få lämnas högst med skillnaden mellan pensionen och den sökandes dagpenning enligt grund- eller inkomstbortfallsförsäkringen. LO *föreslår* istället att pension och a-kasseersättning ska samordnas så att pensionen inte minskar a-kasseersättningen på ett sätt som gör att den sökande inte sammanlagt får 80 procent av sin tidigare lön de första 200 dagarna i en ersättningsperiod (därefter 70 procent) samt att en motsvarande princip tillämpas i grundförsäkringen.

Uppgiftsskyldighet

Kommittén föreslår att det införs en skyldighet för Skatteverket att lämna de uppgifter om utbetald tjänstepension som finns tillgängliga i de årliga kontrolluppgifterna till a-kassorna för sökande som också har a-kasseersättning.

LO menar att nuvarande ordning för samordning av tjänstepension och a-kasseersättning är tillräcklig. När de nya reglerna för krav, kontroll och sanktioner infördes i arbetslöshetsförsäkringen den 1 september 2013, skärptes samtidigt kravet på att arbetssökande alltid har korrekta uppgifter anmälda till a-kassan. Den arbetssökande intygar därmed på heder och samvete att han eller hon har lämnat fullständiga och riktiga uppgifter om sin arbetslöshetssituation. Det instrument som a-kassorna föreslås få tillgång till är dessutom trubbigt, eftersom kontrolluppgifter om tjänstepension bygger på ett helt år och inte kan härledas till exempelvis en specifik månad. LOs bedömning är därför att det är tillräckligt att den enskilde själv uppger med vilket belopp eventuell tjänstepension tas ut.

LO *avstyrker* förslaget om att införa en skyldighet för Skatteverket att till a-kassa lämna uppgifter om uttag av tjänstepension.

Förtroendevaldas ersättningsrätt i arbetslöshetsförsäkringen

LO anser att kommitténs ambitioner att komma till rätta med det oklara läget gällande förtroendevaldas ersättningsrätt i arbetslöshetsförsäkringen är bra och har främst synpunkter på utformningen av de förslag som läggs fram.

Förtroendeuppdrag ska inte jämföras med förvärvsarbete

LO delar kommitténs uppfattning att ett förtroendeuppdrag skiljer sig från en anställning eftersom förtroendevalda utses genom val av olika slag och

därmed inte har ett anställningskontrakt (eller ett arbetsavtal). Däremot anser LO att tid för att utföra förtroendeuppdrag där ersättning för förlorad arbetsförtjänst utbetalas bör jämföras med förvärvsarbete i det avseendet att såväl tiden som inkomsten från uppdraget läggs till grund för arbetsvillkor, normalarbetstid och dagsförtjänst. Se vidare nedan.

Mot bakgrund av detta *avstyrker* LO förslaget om att tid då sökande har utfört uppdrag som förtroendevald inte ska anses som tid med förvärvsarbete.

Förtroendeuppdrag som omfattas av särskilda regler i arbetslöshetsförsäkringen

LO anser att det är en tydlig och rimlig princip att förtroendeuppdrag som är särskilt betydelsefulla för samhället omfattas av arbetslöshetsförsäkringen. Med den princip som kommittén föreslår finns också en öppning för att fler förtroendeuppdrag kan komma att omfattas ifall de medger lagstadgad rätt till ledighet för att fullgöras. LO *tillstyrker* förslaget om att reglerna om förtroendevalda i arbetslöshetsförsäkringen endast avser förtroendeuppdrag som berättigar till ledighet från anställning.

Förtroendeuppdrag i arbetsvillkoret och vid beräkning av normalarbetstid

Vid första anblicken ter det sig enkelt och rättframt att det är den anställningstid som den anställde är tjänstledig från, för att utföra förtroendeuppdrag, som ska ligga till grund för arbetsvillkor och normalarbetstid. Vid närmare eftertanke finns några uppenbara problem, som har att göra med anställningsformer och om anställda har fastställd tjänstgöringsgrad och schemalagd arbetstid eller inte. Detta ser mycket olika ut för olika grupper på arbetsmarknaden. Det påverkas i synnerhet av kön och klass men också av faktorer som ålder och utländsk bakgrund. Detta problematiseras överhuvudtaget inte, vilket är en allvarlig brist i delbetänkandet.

Tillsvidareanställningar på heltid kommer med kommitténs förslag att ge de klart bästa förutsättningarna att genom politiska och fackliga uppdrag delta i det demokratiska samhället. Det riskerar därmed att ytterligare förstärka klyftan mellan att ha trygga och stabila anställningsvillkor och att inte ha det. Den med en otrygg position på arbetsmarknaden kommer att få betydligt sämre möjligheter att vid arbetslöshet tillgodoräkna sig tid och inkomster från förtroendeuppdrag. Det torde kunna leda till tveksamhet inför att alls ta ett uppdrag. Risken är därmed att kommitténs förslag försvårar rekryteringen av arbetstagare med osäkra anställningsvillkor till förtroendeuppdrag.

Ett särskilt allvarligt problem är att deltidsarbete och timanställningar ses som likvärdiga anställningssituationer. En timanställning innebär dock att

den anställda saknar fastställd arbetstid, vilket den deltidsanställda har. Det innebär att hon, för det är oftast kvinnor i arbetaryrken som har olika former av behovsanställningar, blir inringd eller tillfrågad arbetspass för arbetspass. Det finns därmed ingen fastställd tjänstgöringsgrad. Om hon har ett förtroendeuppdrag bygger det därför inte på tjänstledighet utan snarast på tid som ligger utanför de arbetstimmar hon fått ihop. Med kommitténs förslag kommer hon som har en timanställning i kombination med ett förtroendeuppdrag sannolikt aldrig att få tillgodoräkna sig tid och inkomster från uppdraget vid arbetslöshet trots att det är sannolikt att ersättning för förlorad arbetsförtjänst utgår och beskattas på samma sätt som förvärvsarbetsinkomster. Inkomster som ligger till grund för finansieringen av arbetslöshetsförsäkringen kommer inte att få tillgodoräknas om de ligger utanför tjänstledighet. Det är orimligt.

Av de tidsbegränsade anställningarna dominerar de allmänna visstidsanställningarna och särskilt olika former av behovs- och timanställningar. Dessa osäkra anställningsformer är särskilt vanliga bland kvinnor och män i arbetaryrken. Bland kvinnor i arbetaryrken är det sammantaget hela 25 procent tidsbegränsat anställda. Män i arbetaryrken följer därefter med 15 procent medan 12 respektive 9 procent av kvinnor och män i tjänstemannaryrken är tidsbegränsat anställda.¹

Den som har en tillsvidareanställning på deltid kan ha en situation som liknar den som tillsvidareanställda på heltid har. Det finns dock också likheter med timanställda. Detta eftersom det inte är ovanligt att deltidsanställda jagar och/eller rings in eller tillfrågas om mertidstimmar, utöver den överenskomna veckoarbetstiden. Något som är särskilt vanligt bland kvinnor i arbetaryrken.² Även i dessa situationer blir det sannolikt svårt att fastställa tjänstledighetens omfattning när deltidsarbete kombineras med förtroendeuppdrag. Med kommitténs förslag kommer hon som är deltidsarbetande i kombination med ett förtroendeuppdrag sannolikt i mindre grad än den som är heltidsanställd att få tillgodoräkna sig tid och inkomster från uppdraget vid arbetslöshet. Det är inte heller rimligt.

Att tacka nej till arbetspass eller mertidstimmar riskerar också att göra att man inte blir inringd eller tillfrågad igen. Det är därför sannolikt att timanställda och deltidsanställda, förlägger tid i förtroendeuppdrag så att det inte krockar med förvärvsarbetstid.

---

¹ LO (2014) *Sveriges jämställdhetsbarometer 2014: Tid, makt och pengar.*

² Kvinnor i arbetaryrken arbetar i högst grad deltid (54 procent). I motsats till kvinnor i tjänstemannaryrken, som till en omfattning om 31 procent är deltidsarbetande, beror deltidsarbetet i arbetaryrken främst på att det inte finns heltidsarbeten (LO 2014).

I delbetänkandet tas svepande upp att kvinnor, unga och utrikes födda är underrepresenterade bland förtroendevalda i kommunerna. Samma mönster finns bland fackligt förtroendevalda. En förklaring till detta ligger i skillnaderna i anställningsformer och arbetstider där just dessa grupper har sämre villkor än andra. Det påverkar individens förutsättningar till politiskt och fackligt engagemang.³ Det är viktigt att de särskilda regler för förtroendevalda i arbetslöshetsförsäkringen inte förstärker de orättvisor som finns på arbetsmarknaden. De som redan har de sämsta anställningsvillkoren ska inte också drabbas av sämre förutsättningar än andra att delta i demokratin.

LO *avstyrker* förslaget om att det vid prövning av om ett arbetsvillkor är uppfyllt, endast är tid i förvärsarbete och tid i förtroendeuppdrag som den sökande varit ledig från anställning eller näringsverksamhet för att utföra som ska räknas. LO *föreslår* istället att den tid som fastställts för att utföra förtroendeuppdrag, tillsammans med tid i förvärsarbete eller näringsverksamhet, ska ligga till grund för arbetsvillkoret.

LO *avstyrker* därmed också förslaget om att det vid bestämmande av normalarbetstid endast är tid i förvärsarbete och tid i förtroendeuppdrag som den sökande varit ledig från anställning eller näringsverksamhet för att utföra som ska räknas. LO *föreslår* istället att den tid som fastställts för att utföra förtroendeuppdrag, tillsammans med tid i förvärsarbete eller näringsverksamhet, ska ligga till grund för normalarbetstiden.

Kommitténs utgångspunkt är att det går att fastställa förtroendeuppdragens omfattning i tid vid tjänstledighet från anställning, och att uppdrag därmed baseras på en uppfattning om vilken tid som ska läggas på uppdraget. LOs uppfattning är också att det för de allra flesta förtroendeuppdrag finns angivet hur mycket tid uppdraget är tänkt att motsvara. Det gör att det borde vara förhållandevis enkelt att lägga samman tid i förvärsarbete och tid med förtroendeuppdrag. I annat fall torde arvudet kunna ge en fingervisning om detta.

Förtroendeuppdrag vid beräkning av dagsförtjänsten

Kommittén föreslår i linje med förslagen om arbetsvillkor och normalarbetstid, att det endast är inkomster som motsvarar tjänstledighetens omfattning som ska ligga till grund för dagsförtjänsten.

Kommitténs förslag är också att det är den *uteblivna* förvärsinkomsten för tid i förtroendeuppdrag och inte inkomsten från uppdrag som ska ligga till

---

³ Se till exempel LO (2011) *Det fackliga uppdraget och det fackliga intresset*; LO (2012) *Fackligt förtroendevalda och viljan att ta fackligt förtroendeuppdrag efter födelseland* och LO (2013) *Jämställd representation: Om kvinnors och mäns inflytande och makt i LO*.

grund för beräkning av dagsförtjänsten. LO ställer sig tveksam till detta. En viktig princip är att det är just de inkomster som är skattepliktiga, inklusive sociala avgifter, som ligger till grund för förmånen (dagsförtjänsten) i arbetslöshetsförsäkringen. Detta eftersom den beskattningsbara inkomsten ligger till grund för försäkringens finansiering. Kommitténs förslag innebär ett avsteg från denna princip.

Frågan är också om det inte, särskilt i de fall där förtroendeuppdrag är överhoppningsbara (se nedan) kan innebära krånglig administration för att fastställa dagsförtjänsten. Den överhoppningsbara tiden kan komma att omfatta många år och en förvärvsinkomst kan därmed ligga långt tillbaka i tiden.

Den som inte har bibehållen lön för sitt förtroendeuppdrag har vanligen förlorad arbetsförtjänst eller arvode som beskattas på samma sätt som förvärvsarbetsinkomster. LO förordar en princip där de totala beskattade inkomsterna, från tid med förvärvsarbete och förtroendeuppdrag, ligger till grund för dagsförtjänsten.

LO *avstyrker* förslaget om att det vid bestämmande av dagsförtjänst är förvärvsinkomst och utebliven förvärvsinkomst för den tid som sökande har varit ledig från sin anställning eller näringsverksamhet för att utföra förtroendeuppdrag som ska räknas. LO *föreslår* istället att de sammanlagda förvärvsinkomsterna och inkomsterna från uppdrag ska ligga till grund för dagsförtjänsten.

Förtroendeuppdrag och överhoppningsbar tid

Kommittén pekar på att det finns ett behov av särskilda bestämmelser om överhoppningsbar tid och att denna inte bör begränsas med en generell regel. Istället föreslås den överhoppningsbara tiden kopplas till att den sökande ska anmäla sig på den offentliga arbetsförmedlingen inom en månad från det att förtroendeuppdraget upphörde. Behov av överhoppningsbar tid finns i fall en förtroendevald blir arbetslös under pågående uppdragstid eller om förtroendeuppdrag kombineras med flera anställningar och endast en skulle upphöra.

LO *tillstyrker* förslaget om att den som avstår från förvärvsarbete för att utföra förtroendeuppdrag och som under uppdragstiden blir arbetslös, ska ges möjlighet att vänta med att ansöka om a-kasseersättning tills uppdraget har upphört utan att rätten till ersättning går förlorad eller ersättningsnivån sänks.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Lagändringarna föreslås träda ikraft 1 januari 2015. Dock föreslås äldre föreskrifter fortfarande gälla för ersättningsperioder som har påbörjats före ikraftträdandet. LO anser att det är viktigt att de gamla reglerna fasas ut så snabbt som möjligt, och att det därför är att föredra att de nya reglerna tillämpas för både påbörjade och nya ersättningsperioder från 1 januari 2015.

LANDSORGANISATIONEN I SVERIGE

Karl-Petter Thorwaldsson
Ordförande

Ulrika Vedin
Utredare